

Trillingfödsel i Weckholm

Torpare i Weckholm

I Veckholms socken fanns omkring år 1850 många torp hörande till de stora gårdarna i socknen. Det var dagsverkstorp och soldattorp. På samma sätt som på alla gårdar hade många av torpen namngivits efter de som byggt och bebott dem eller fått naturbeskrivande namn, men i Veckholm hade fler torp än i andra socknar fått namn från olika europeiska orter och länder. Orsaken kan man bara gissa sig till, men högst sannolikt är att det var beresta personer som i egenskap av soldater eller sjömän besökt dessa orter och sedan efter avslutad krigstjänst eller sjömanstjänst slagit sig ner och blivit torpare och döpt sitt nybyggda torp till ett sådant namn för att minnas platser där man tillbringat lång tid och kanske lämnat efter sig människor som stått dom nära. Under gården Ekholmens rote fanns följande torp: Agneberg, Amsterdam, Berga, Berlin, Djurgården, Eknäs, Fahlehof, Grindbo, Greifswald, Häckelberg, Hällholmen, Karlslund, Stora och Lilla Kungstorpet, Kungsängen, Leipzig, London, Lugnet, Stora och Lilla Lybeck, Löthen, Stora och Lilla Marielund, Målartorp, Nybo, Paris, Pettersburg, Portugal, Räfled, Sandvik, Schlesvig, Sofielund, Schweden, Törntorp och Öhn.

I Amnö rote fanns följande torp: Alsätra, Eriksborg, Korpbo, Sollberg och Tittut. Namnet Tittut var ett skogvaktarboställe och kanske en beskrivning av hur en nitisk skogvaktare även från sin hemvist bevakade allmänningen mot obehörig skogsåverkan. Skogsåverkan var den juridiska termen för de brott som bestod i att man olovligen hämtade virke eller ved på allmänningen.

I torpet Korpbo, bodde dragonen Anders Ekholm och hans hustru Greta Stina Ersdotter, de flyttade dit i samband med giftermålet 1837. Året innan hade Anders tagit värvning som dragon nummer 56 i Amnö rote. Anders hette Eriksson innan han fick sitt soldatnamn. Soldatnamnet Ekholm kommer i detta fall av gårdsnamnet Ekholmen.

Anders var 33 år, och Greta Stina var 36 år och hade redan två döttrar, Maria Charlotta, 6 år, och Emma Sofia, 4 år, när Greta Stina onsdagen den 18 mars 1846 nedkom med trillingar. Alla tre barnen och mamman överlevde förlossningen, vilket får anses anmärkningsvärt vid denna tid. De tre barnen, som var en pojke och två flickor, får namnen Oscar, Anna Christina och Hedda Sofia.

Både Anders och Greta Stina var Veckholmsbor sedan födseln. Anders hade en tid före giftermålet med Greta Stina, varit bosatt i Stockholm men flyttade 1834 tillbaka till Veckholm som dräng på gården Öhn.

Familjen bestod således av dragon Nr 56 vid Amnö Rote Anders Ekholm och hans hustru Greta Stina Ersdotter, döttrarna Maria Charlotta 6 år och Emma Lovisa 4 år samt trillingarna.

Att familjen fick det besvärligt både med ekonomin och det praktiska var uppenbart. Så uppenbart att kyrkoherden i Veckholms församling Johan Börjesson satte in en annons i tidningen Aftonbladet under vintern 1847, med vädjan om bidrag till familjen med anledning av trillingfödseln.

Aftonbladet utkom 6 dagar i veckan och i nästan varje nummer återfanns, under rubriken "Diverse", annonser från personer som ber om hjälp av olika skäl. Exempelvis "en sjuklig änka" som inte kan arbeta och försörja sina minderåriga barn eller någon som blivit blind och saknar släktingar osv. Hur stor spridning tidningen hade på landsbygden är svårt att säga men uppenbarligen lästes den åtminstone ibland av Herr Theologie Doctor, Hofpredikanten med mera, kyrkoherden i Veckholms församling Johan Börjesson.

Resultatet av annonsen för detta behjärtansvärda ändamål var säkert både överraskande och glädjande och dessutom säkerligen behövt. Förutom skänkta föremål som klädespersedlar etc så inkom den ofantliga summan av nästan 1000 Riksdaler Banco. Storleken av detta belopp får man en uppfattning om då man vet att en dagsverkare i till exempel Veckholm hade mindre än 100 Riksdaler i årslön. 1000 Riksdaler Banco var alltså mer än 10 årslöner för en dagsverkare. Dragontorparen Anders, som hade sin dragontjänst, var inkallad till övningar på Ladugårdsgärdet i Stockholm flera gånger per år skulle också sköta den egna torparjorden. På övrig tid, om sådan fanns, kunde han göra dagsverken på gårdarna i roten. Ersättningen för dessa dagsverken var blygsam men säkert ett nödvändigt tillskott för familjer med många barn att föda, men efter insamlingen blev det annorlunda.

Enligt kyrkoherde Börjessons redovisning användes de insamlade medlen "först till att betala föräldrahusets skulder, därefter gjordes åtskilliga nödiga inköp, såsom af en ko m. m. Återstoden, 850

Rdr Bco, utsattes mot säkra reverser, för att bilda ett, utom i stort nödfall, orörligt Capital, hvaraf den årliga räntan disponerades af fadren i och för deras uppehälle och uppfostran."

Börjesson sätter också in en annons i samma tidning i maj samma år där han tackar för den visade givmildheten och redovisar resultatet av insamlingen.

Hur går det då för dessa barn?

När man beräknar genomsnittlig livslängd hos befolkningen, räknar man inte med de barn som dör före ett års ålder. De hänförs i stället till begreppet spädbarnsdödlighet. Trillingarna i Veckholm överlever alla ett års ålder. En av trillingarna, Anna Christina, avled dock redan den 29/8 1847, 1 år och 5 månader gammal i kikhosta. En vanlig dödsorsak vid den tiden.

(Av 30 personer som avlider i Veckholm år 1847, är 13 stycken under 15 år. Dödsorsakerna för dessa är: feber, slag 2 st, mässling, för tidigt född, bröstsjukdom 2 st, frossa 2 st, kikhosta, dödfödd 2 st samt en utan angiven dödsorsak)

Mamman Greta Stina Ersdotter avlider ytterligare 2 år senare den 9/10 1849, 39 år gammal av "watten i bröstet", vars egentliga orsak var tuberkulos.

I samband med Greta Stinas död så tillsätts en förmyndare att bevaka de omyndiga barnens rätt i samband med arvskiftet efter modern och för att förvalta deras tillgångar till dess de blev myndiga. Till förmyndare utsågs hemmansägaren Hans Enbom i Basta. Han skrev till Trögds Härads Tingsrätt och bad om råd hur de tillgångar som återstod av de medel som samlats in på kyrkoherdens initiativ skulle fördelas. Eftersom ett av barnen avlidit före mamman hade denna tredjedel av de insamlade medlen genom "bakarv" tillfallit föräldrarna. Det var enligt gällande lag och orsakade inga problem. Istället gällde frågan om de insamlade medlen skulle anses tillhöra hela familjen eller om de skulle anses enbart tillhöra de två kvarlevande trillingarna. Häradsrätten uttalade sig inte explicit i saken utan överlät detta till förmyndaren att hantera på "bästa sätt för sina myndlingar". Eftersom Hans Enbom var förmyndare för alla barnen så var saken avgjord, dvs pengarna tillhörde alla barnen, även om kyrkoherde Börjesson hade en avvikande mening, och dessutom tyckte sig ha bestämmanderätt eftersom insamlingen genomförts på hans initiativ.

Bouppteckningen efter hustru Greta Stina visar att familjen, förutom kossorna Dahlros och Snoppan, en kalv och fyra stycken får, har två stycken skuldsedlar utställda. En av dessa är på 550 Riksdaler och låntagare är doctor Winblad på Thorsvi gård och den andra är på 250 Riksdaler och där är det kyrkoherde Börjesson som förvaltar pengarna.

Vad händer nu med familjen?

Efter Greta Stinas död gifter Anders om sig med den 12 år yngre Veckholmsflickan Charlotta Ersdotter. Charlotta föder två söner, Carl Johan och August. Familjen bor kvar i Korpbo till 1856, då Anders tar avsked "från Livregementets dragoner", och lämnar soldattorpet och flyttar som torpare till Grindbo under Ekholmen.

Av de två kvarlevande trillingbarnen avlider nu Hedda Sofia i "frossa", en och en halv månad före sin 10-årsdag.

De två äldsta döttrarna Maria Charlotta och Emma Lovisa flyttar hemifrån i 17-årsåldern som pigor till olika gårdar i Villberga socken.

Kvar i Grindbo bor nu alltså Anders med andra hustrun Charlotta, "trillingsonen" Oscar, och tre små halvbröder Carl Johan, August och Emanuel Reinhold. Den senare föddes 1858 när Anders var 45 år gammal.

Oscar, vår enda kvarvarande huvudperson, flyttar som 16-åring, år 1862, till Basta i Veckholm och blir "tjenstegosse" hos förmyndaren Hans Enboms granne, bonden Adolf Herman Johansson.

Han flyttar dock tillbaka hem till pappan och styvmodern ett år senare. Dessa har dock under tiden flyttat till torpet Nyborg i samma socken där en liten halvsyster har fötts straxt innan Anders fyllde 50 år. Flickan fick namnet Augusta.

Efter 5 år i Nyborg flyttar Anders och Charlotta till torpet Löthen och bor där i 5 år varefter Anders får tjänsten som kyrkvaktare och de flyttar till Målartorp där de bor tills Anders avlider 19 år senare, år 1892, i en ålder av 79 år. Han har tydligen skött kyrkvaktartjänsten på ett föredömligt sätt för i

dödboken har prästen skrivit om Anders: "*Kyrkovaktare, afskedad Dragon, Målartorp. Plikttrogen, samvetsgrann och i alla afseenden ordentlig och påpasslig i sin tjenst. Hans like såsom kyrkovaktare får församlingen sent, om någonsin*".

Den kvarlevande hustrun Charlotta benämns fattighjon. I bouppteckningen fanns inga stora tillgångar, inte heller några skulder. Ett bo som innehöll det nödvändigaste men inte mera. Anders efterlämnade änkan och 5 barn i livet.

Oscar

Oscar bor "hemma" från 1863 i fyra år innan han flyttar till Ahlsätra och tjänar som dräng där i två år, därefter till Amnö malm som dräng under ett år och sedan som dräng till Gustafsberg, Amnö i ett år. Efter ett år i Gustafsberg har det blivit "slankvecka" 1871, dvs den frivecka på året som var start och början på ett tjänsteår. Det var under denna tid som de allra flesta flyttningarna ägde rum bland tjänstefolket. Under denna veckan 1871 flyttade Oscar som nu hunnit bli 25 år gammal, som dräng till torpet Sohlberg. Det skulle visa sig bli livsavgörande för där mötte han torparens dotter Emma Lovisa som han gifte sig med 3 år senare.

Oscar och Emma Lovisa flyttade som nygifta till huvudgården Ekholmen och är här statare under 8 år varefter de flyttar till Amnö malm och blir torpare. De har då fått 6 söner, varav en avlidit i "difteri" ett och ett halvt år gammal. På torpet Amnö malm föds sedan två döttrar.

Den äldste sonen Oscar Walfrid tar tjänst som "Lifgardist" 19 år gammal och var stamanställd vid Infanteriet under tre år 1893 till 1896. Han återvänder därefter till Veckholm som 24-åring och tjänar som dräng på Härjarö. Han omkommer tyvärr snart under en segeltur för i Veckholms dödbok står antecknat: "*Oskar Walfrid Ekholm, dräng under Härjarö, drunknat under segling den 29/5 1898, begravden 31/7. Så snart liket anträffats, hölls polisundersökning af t.f. länsman E. Johansson och Landshöfdinge Embetet meddelade den 29 juli att hinder ej mötts för likets begravande.*" Polisundersökningen hölls för att utröna om något brott låg bakom dödsfallet och när det konstaterades att så inte var fallet kunde begravningen hållas, annars hade man måst invänta obduktion av kroppen.

Vår enda trilling, Oscar, som uppnådde vuxen ålder fick alltså 8 barn, varav 6 överlevde honom.

Oscar omkom också genom "*drunkning af våda, i Mälaren vid Aspön*" den 28/2 1899. Han var då nära 53 år gammal. Han drunknade samtidigt med fiskaren Axel Otto Johansson vid torpet Sandviken under Ekholmen. Axel Otto var 32 år gammal. De begravdes samtidigt den 12 mars 1899.

I bouppteckningen efter Oscar framgår det att han förvaltat sina tillgångar väl och trots att han är torpare fortfarande är tämligen välbeställd. Han äger tre kor, två kvigor, ett får, en sugga och tjugofem hönor och har därutöver tillgångar motsvarande en halv årslön för en dåtida fabriksarbetare.